

Berlin im Griff

Sightseeing

Forslag til sightseeing-tur gennem centrale dele af Berlin

Følgende forslag til sightseeing-tur løber gennem centrale dele af Berlin og rummer i sin helhed følgende fordele

- Overblik over de mest centrale seværdigheder
- Indblik i byens fler-centrum struktur
- Indtryk af arkitektoniske forskelle på Vest- og Østberlin

Afhængigt af antallet af pauser, vejret m.v. tager turen nok en hel eller eventuelt 2 dage. Starter man lidt tidligt om morgenen, vil man kunne være færdig hen på eftermiddagen, men turen kan med fordel deles over 2 dage.

Turen starter fra **Breidscheidplatz**. Tag til 'Zoologischer Garten' med U- eller S-bane. Foran stationen ser man hen på **Kaiser-Wilhelm-Gedächtnis-Kirche** (eller bare **Gedächtnis-Kirche** (mindekirke)), bygget 1891-95 og svært beskadiget i 2. verdenskrig således at kun vestpartiet med det høje tårn stod tilbage. Resterne restaureredes 1959-63 og gjordes til mindesmærke over bombardementerne af Berlin og gør et stærkt indtryk. Vest for ruinen er bygget nyt kirkerum som en oktagon med blå glas ydre og øst for ruinen klokketårn og kapel i samme stil. Det nye kirkerum er meget smukt med lyset faldende ind gennem de blå glas (åbent de fleste dage og gratis adgang).

På sydsiden af pladsen løber Tauentzienstrasse mod øst, hvor **KaDeWe** ligger ved Wittenbergplatz. **Kaufhaus Des Westens** (www.kadewe-berlin.de) er en by i byen og nærmest en institution med en lang historie og alt hvad hjertet begærer. Fødevareretagen ("Feinschmeckeretage", 6. sal) skal være enestående i verden. Foran U-bahnhof **Wittenbergplatz** højt placerede tavler med navne på nazitidens koncentrationslejre og med den manende overskrift "Orte des Schreckens, die wir niemals vergessen dürfen". Tauentzienstrasse går ved Breidscheidplatz over i **Kurfürstendamm** (Ku'damm), tidligere en ridesti til Grunewald men i 1870'erne anlagt som 3 km lang og 54 m bred pendant til Champs Elysée i Paris. Hoved-shopping gade i det tidligere Vestberlin.

Turen fortsætter dog fra Bahnhof Zoologischer Garten (**Bahnhof Zoo**), som ligger op ad Berlins store zoologiske have og var hovedbanegård og trafikknudepunkt i Vestberlin. På bagsiden mod Jebenstrasse stod Christiane F. og de andre 'Kinder aus Bahnhof Zoo'. Tag S-banen østpå mod **Friedrichstrasse** og **Alexanderplatz** (ethvert S-tog i østlig retning kan bruges). Banelinien kører rundt om den store bypark **Tiergarten**, som er en kæmpe grøn oase som flittigt bruges af berlinerne året rundt. Første stop på linien hedder også Tiergarten og mellem Tiergarten og Bellevue ser man på højre side **Hansaviertel**, et kvarter genopført 1956-58 i en slags klassisk modernisme som modstykke til Østberlins Stalinallé (nu **Karl Marx Allé**). Efter stationen Bellevue krydser banen floden Spree og her kan man til højre evt. få et glimt af **Schloss Bellevue**, som er forbundspræsidentens repræsentations-bolig når han er i Berlin. Herefter ser man også på højre side 'die Schlange' som det røde svungne nyopførte lejlighedsbyggeri kaldes. Det blev bygget som lejligheder til Forbundsdagens medlemmer. Man glemte dog at bygge altaner og i en by med masser af billige, ledige lejligheder var der ikke mange, som var interesseret i at bo her. Nu kan man kun med besvær leje ud til 'almindelige' mennesker, og en særligt anlagt skole i komplekset er blevet almindelig kommuneskole.

Man når nu til **Hauptbahnhof/Lehrter Bahnhof**, som er den samlede bys nye kæmpemæssige togknudepunkt for fjerntog, regionaltog, U- og S-bane. U-banen (U55) er endnu ikke åben. Glastaget over perronen vidner om anlæggets størrelse. Til højre ser

Berlin im Griff

man nu tydeligt **Spree-Bogen**, hvor floden slår en bue og begrænser det nye regeringskvarter mod nord. Man ser (fra vest mod øst) **Kanzleramt**, **Band Des Bundes**, **Reichstag** og i baggrunden et glimt af **Brandenburger Tor**. Her (på Hauptbahnhof (tidligere Lehrter Bahnhof)) var sektorgrænsen mellem Vest- og Østberlin og S-banen kørte her igennem grænseanlæg ind i Østberlin, hvor grænsestationen var **Friedrichstrasse**.

Stå eventuelt af her på **Hauptbahnhof** og se, hvor stor bygningen egentlig er. Tag ned gennem bygningen til fjerntogene i nederste etage og gå helt ned på spor 7/8. Se op og rundt og fornem, hvad man kan lave af stål, glas og beton. Og bemærk hvor rent der er....

Fortsæt med S-banen østpå til **Friedrichstrasse** og stå af dér.

Bahnhof Friedrichstrasse er som mange andre S-banestationer fuldstændigt moderniseret indenfor de sidste få år og fremstår glat og funkende. Gå ned i **Friedrichstrasse** og mod syd mod **Unter den Linden**. Unter den Linden var kejsertidens paradegade, som gik fra det daværende Stadtschloss og ned mod **Brandenburger Tor**. Fra Unter den Linden og sydpå er **Friedrichstrasse** en nybygget forretningsgade, som den var før krigen. Mange forskellige arkitekter har sat sit præg på den. Stormagasinet '**Lafayette**' på venstre hånd fra Unter den Linden kan være et besøg værd. Det ligger ved U-bane stationen 'Fransösischer Strasse' (U6 mod Alt-Mariendorf fra Friedrichstrasse). Tag ned i kælderetagen og gå gennem den underjordiske shopping-arkade og gå igen op i gadeniveau ved at bruge rulletrapperne for enden ved den store metal/skrot skulptur.

Gå mod vest fra krydset Friedrichstrasse/Unter den Linden ned mod **Pariser Platz** og **Brandenburger Tor**, byens vartegn og om noget et symbol på dens trængsler. Bygget 1788 som byport ud mod **Tiergarten**. På toppen en quadriga – et firspand med sejs gudinden Viktoria, som ser ned mod Unter den Linden. I venstre hånd holder hun tøjlerne og i højre hånd en bekranset stav med et jernkors, som først blev påsat igen i 1992 efter at være blevet fjernet i 1945. Quadrigaen blev stærkt beskadiget under krigen, men heldigvis havde man de originale støbeforme, så man kunne lave en gipskopi. Quadrigaen har også været i Paris som krigsbytte under Napoleonskrigene. Brandenburger Tor ligger på Pariser Platz, som man efter 1990 har forsøgt at genskabe stort set i samme dimensioner som før 1945. Bygningerne omkring er mere eller mindre nøjagtige kopier af de tidligere bygninger fraset Akademi der Künste på pladsens sydside. Denne bygning erstatede det gamle kunstakademi, hvor Hitlers arkitekt Albert Speer planlagde "Germania", som var visioner for helt nye og overdimensionerede bygninger dækkende det meste af Berlins centrum som et tegn på Tysklands storhed og magt. Hitler havde direkte adgangen til bygningen via dens bagside, hvortil man kunne komme ved at gå gennem haven ved det nye rigskancelli i Vosstrasse. Læg mærke til Berlins dyreste hotel **Adlon** på hjørnet af **Wilhelmstrasse**. Her holdt Hitler 'hof' i årene op til 2. verdenskrigs udbrud. Lidt nede af Wilhelmstrasse sammenbygget med Adlon ligger den britiske ambassade. På pladsens nordside ses den franske ambassade og den amerikanske ambassade åbnede 2008 på sin oprindelige plads fra før 1945 i pladsens sydvestlige hjørne lige ved siden af Brandenburger Tor.

Gå igennem Brandenburger Tor og se ned af **Strasse des 17. juni**, en øst-vest akse gennem Tiergarten beregnet til imponerende troppemarcher i Hitlers og Speers 'Germania' utopi. Gaden er opkaldt efter arbejder-opstanden i Østberlin i 1953, som blev slået hårdt ned af sovjetisk militær. På højre side af Strasse des 17. juni nogle få 100 m fra Brandenburger tor ses **Sowjetisches Ehrenmal**, bygget bl.a. af materialer fra Hitlers rigskancelli og man kan se 2 tanks fra kampene om Berlin i 1945. Dette mindesmærke lå før 1989 i Vestberlin, og Sovjetunionen insisterede på at patruljere foran det. Igennem et hul i muren gik derfor dagligt vagtparader og afløste hinanden døgnet rundt. Efter at en sindsforvirret mand skød på soldaterne blev området afspærret og de russiske vagtposter beskyttet af allierede styrker.

Berlin im Griff

Man ser ned mod **Grosser Stern** med **Siegessäule** – en sejrssøjle med en gylden engel på toppen og en et andet af byens vartegn. Rejst til minde om sejrene over Danmark i 1864, Østrig i 1868 og Frankrig 1870. Der er adgang til toppen af søjlen, hvorfra der er en fin udsigt.

Det er svært at forestille sig i dag, men **Berlinmuren** langs sektorgrænsen mellem Øst- og Vestberlin forløb således, at **Brandenburger Tor** lå i Øst-Berlin og **Reichstag** som ses mod nord lå i Vest-Berlin. Murens forløb er angivet ved sten i vej/fortov.

Gå nu mod nord op til **Reichstag**, bygget 1884-94, tegnet af arkitekten Paul Wallot. Vestportalen bærer fra 1916 indskriften "til det tyske folk" - 'Dem Deutschen Volke'. Plenarsalen udbrændte ved Rigsdagsbranden i 1933 og bygningen blev svært beskadiget i 1945. Den stod som ruind til 1961, hvor man i perioden frem til 1971 fjernede resterne af glaskuppelen og de fleste andre udsmykninger og genopførte resten nødtørftigt. Modernisering og genopbygning 1995-99. Nord for/ved Reichstag det imponerende kompleks **Band des Bundes** som strækker sig over floden Spree i Øst-Vestlig retning som et symbol på, at byen nu atter er én by og ikke delt af floden som tidligere. Band des Bundes er kontor- og mødelokaler for forbunds dagens medlemmer og dens forskellige politiske grupperinger. Mod vest går det mod **Bundeskanzleramt**, det tyske statsministerium og privat bolig for bundeskansleren. Øst for Reichstag og Band des Bundes ligger også flere bygningskomplekser (Dorotheenstr. og Wilhelmstr.) som er bygget til forbunds dagen og man ser, hvordan man har indkorporeret enkelte gamle bygninger i den ellers moderne arkitektur. Mod nord ser man Hauptbahnhof og når man tænker, at alle bygninger i området her på nær Reichstag er bygget indenfor ganske få år, så forstår man hvorfor området i flere år var Europas største byggeplads.

Gå tilbage til Brandenburger Tor og se syd for denne det centrale mindesmærke til erindringen om de jødiske ofre for Holocaust **Denkmal für die ermordeten Juden Europas**, som blev åbnet maj 2005 efter 17 års planlægning, megen debat og mange tv-trækkerier. Det består af et 19.000 kvadratmeter stort område med mørke monolitter i forskellig størrelse og under jorden findes et 800 kvadratmeter stort informations- og dokumentationscentrum. Jeg synes, det taler for sig selv. Det er alt andet end usynligt og ligger på et grundstykke, som den tyske stat har stillet til rådighed og er tegnet af arkitekt Peter Eisenmann. Et vilkårligt grundstykke er der ikke tale om. Her ud mod Ebertstrasse (som dengang hed Herman-Göring Strasse) lå Joseph Goebbels' tjenestevilla med have og 250m sydøst herfra på hjørnet af Wilhelmstrasse og Vosstrasse lå Hitlers rigskancelli og dér – langt under jorden – ligger endnu få rester af det bunkeranlæg, hvor Hitler 20. april 1945 begik selvmord.

Førerbunkeren lå under/ved Hitlers enorme "nye rigskancelli" bygget 1933-1939 i Vosstrasse fra Wilhelmstrasse til den nuværende Ebertstrasse. Der er intet tilbage af denne bygning i dag. Sten derfra er brugt til bygningen af **Sowjetisches Ehrenmal** og rødt marmor derfra kan man se som vægbeklædning i U-banestationen **Mohrenstrasse**. Selve førerbunkeren lå i haven bag det nye rigskancelli nærmest hjørnet Vosstrasse/Wilhelmstrasse. På hjørnet af Ebertstrasse og Vosstrasse stødte man så sent som sin i 1997 på rester af et stort underjordisk p-anlæg, som havde hørt til rigskancelliet. I juni 2006 blev en informationstavle om førerbunkeren for første gang sat op og dens beliggenhed dermed markeret. I dag er her parkeringsplads. Tavlen findes på hjørnet af In den Ministergarten og Gertrud-Kolmar-Strasse.

Man kan nu vælge at fortsætte mod syd ned mod den imponerende **Potsdamer Platz**, som før krigen var et trafikknudepunkt og et kvarter med masser af restauranter og div. forlystelser. På grund af nærheden til regeringskvarteret i/omkring **Wilhelmstrasse** blev området helt udbombet under krigen. Pladsen lå øde hen delt af Berlinmuren fra 1961 og der lå derfor meget symbolik i at få genopbygget området efter genforeningen i 1990. Området var i mange år én kæmpe byggeplads. De mest markante bygninger er mod

Berlin im Griff

nordvest **Bahntower** – et højhus som huser administration for Deutsche Bahn (DB) og bag ved dette det 27.000 kvadratmeter store **Sony-Center** tegnet af den amerikanske arkitekt Helmut Jahn. Syd herfor (på den anden side af Potsdamer Strasse) det 70.000 kvadratmeter store **DaimlerChrysler** kompleks hvor man som nabo til **Bahntower** ser det 101 meter høje **Kollhoff-Tower** tegnet af den tyske arkitekt Hans Kollhoff i New-Yorker stil.

Hele området er domineret af erhvervsbyggeri men det er meningen at op mod 20.000 mennesker skal bo her med tiden. Mod øst har man genopført huse på **Leipziger Platz** i pladsens oktagon-form fra før 2. verdenskrig.

Turen går nu videre ved at man tager **U2** mod Pankow fra Potsdamer Platz og står af på stationen **Stadtmitte**. Gå ud af udgangen længst mod øst – i togets køreretning. Man kommer da umiddelbart op på **Gendarmenmarkt**, som er en af Berlins allersmukkeste pladser. Pladsen opstod fra 1688 som en del af bydelen Friedrichstadt planlagt på foranledning af kurfyrst Frederik d. III (senere kong Frederik d. I af Preussen).

Pladsen domineres af de to kirker **Deutsche Dom** på pladsens sydside og **Französischer Dom** på nordsiden, to kirker som er bygget 1701-1708 og senere arkitektonisk tilpasset hinanden. I midten Schinkels (Neue Wache, Alte Museum) skuespilhus, nu **Konzerthaus Berlin**.

Fra pladsens østside (Markgrafenstrasse) går man mod nord til Behrenstrasse og drejer til højre, hvorefter man umiddelbart er på **Bebelplatz**, som ligger syd for Under den Linden. Her på pladsen fandt nazisternes store bogafbrænding sted 10.maj 1933, hvor bøger af jødiske forfattere og modstandere af systemet blev tilintetgjort. Et mindesmærke midt på pladsen vidner om dette. Mod øst på pladsen **Staatsoper**, bygget som operahus 1741-43 og Østberlins operahus (Vestberlin: Deutsche Oper). Mod vest på pladsen **Königliche Bibliothek** opført 1775-89 (kaldet 'die Kommode' i folkemunde – se selv hvorfor). Kun facaden er genopbygget efter krigsødelæggelse. Sydsiden af pladsen lukkes af **St. Hedwigskathedrale** – katolsk domkirke bygget over en periode på 30 år i 1700-tallet.

På den anden side af Unter den Linden overfor Bebelplatz ses **Neue Wache** bygget 1816-18 og anses som et hovedværk i tysk klassicisme. Oprindeligt hovedvagt for den kongelige garde og 1930-31 ombygget med lysrotunde i taget til mindesmærke for de faldne i 1.verdenskrig. Genopbygget efter krigen 1951-57 og fra 1963 mindesmærke for fascismens og militarismens ofre. Fra 1993 mindested for de ukendte soldater og med indsat forstørrelse af Käthe Kollwitz's figur "Mutter mit totem Sohn" i rummet.

Vest for **Neue Wache** ligger Prinz-Heinrichs-palæ /**Humboldt-universität** – bygget 1748-53, universitet fra 1809. Universitet i Østberlin – som vestberlinsk pendant fandtes Freie Universität. Øst for Neue Wache ligger **Zeughaus**, imponant barokbyggeri, våbenarsenal og magasin fra 1665, først færdiggjort 1706. Siden krigshistorisk museum både i Preussen og i det 3.rige. Svært beskadiget 1944/45. Netop færdigrestaureret (af den kinesiske arkitekt I.M.Pei) og rummer nu **Deutsches Historisches Museum** med meget omfattende og spændende permanent udstilling i hovedbygningen om tysklands historie fra kelternes tid til i dag. Vekslede udstillinger i ny bygning med indgang mod nord, som i sig selv er arkitektonisk interessant og rummer store udstillingslokaler (Pei-bau) heraf nogen med gratis adgang. Fra Unter den Linden indgang til af Pei overdækket indergård á lá Fosters på British Museum.

Fortsæt over **Schlossbrücke** over kanalen til **Schlossplatz** syd for gaden, som nu hedder Karl-Liebknecht Strasse. På Schlossplatz lå det store byslot Berliner Stadtschloss, som efter ødelæggelserne under krigen bortsprængtes af DDR-regimet i starten af 1950 trods kraftige internationale protester. Istedet opførtes 1973-76 Palast der Republik på pladsens østside (lige ved siden af domkirken), som dels var sæde for DDR's 'Volkskammer' (parlament) men også et forlystelsessted med caféer, restauranter m.v. Efter genforeningen blev man klar over, at det var et asbest-helvede, som over flere år blev revet ned – de sidste dele i efteråret 2008. I stedet har man besluttet, at der skal bygges en kopi af det gamle slot på pladsen hvor det stod før. Projektet kaldes **Humboldt Forum**.

Berlin im Griff

Facaden skal på 3 af 4 sider være en tro kopi af det gamle slots facader mens det indre skal være udstillingsrum m.v. Midt på pladsen ses udgravninger af dele af slottets grundmure. På pladsens vestside lå DDR's udenrigsministerium, som hastigt nedrevedes efter genforeningen. Mod syd ligger **Staatsratsgebäude der DDR** opført 1962-64, hvori man indbyggede en portal fra slottets sydvestfløj. Portalen stammer fra 1713. Fra balkonen udråbte Karl Liebknecht 1918 den tyske republik.

På den anden side af Karl-Liebknecht Strasse finder man **Lustgarten** med **Berliner Dom** og **Altes Museum**. Lustgarten lå lige overfor slottet og tjente som prydhave herfor anlagt 1645, siden brugt som eksercerplads. Den enorme dom- og gravkirke for Hohenzoller-slægten havde flere forgængere, men i dens nuværende skikkelse stod den færdig i 1905. Ødelagt af bomber i 1944 og påbegyndt genopbygget i 1975. Der er adgang til udsigtsplatform rundt om kuplen og til krypten med kongebegravelser á lá Roskilde domkirke. Gå ind og se det smukke hovedrum – entré dækker både kirke, krypt og udsigt. **Altes museum** er en del af **Museumsinsel** (museumsøen), som består af ialt 5 store museumsbygninger med **Altes Nationalgalleri**, **Neues Museum** (genopbygges nu efter ødelæggelser i 2. verdenskrig og åbner 2009), **Pergamonmuseum** og **Bodemuseum**. Museumsinsel er på UNESCO's liste over verdens kulturarv.

Turen nærmer sig sin slutning idet man fortsætter ad Karl-Liebknecht Strasse og krydser floden **Spree**. Til højre Marx-Engels Forum med statuer af samme opstillet 1986 af DDR-regeringen. Længere fremme ser man **St.Marien Kirche**, påbegyndt omkring 1270 og genopbygget efter krigsødelæggelser. Man må forestille sig, at denne kirke før 1945 lå omgivet af lejlighedsbyggeri på alle sider som f.eks. Nikolai kirke i Københavns centrum eller Århus domkirke. Mod syd **Rotes Rathaus**, opført i 1860'erne i røde sandsten (deraf navnet) og mødested for byens senat og overborgmester. Foran står **Neptunbrunnen**, hvis oprindelige placering var foran slottets facade mod syd.

Slut evt. turen af ved at tage elevatoren op i det 250 meter høje **Fernsehturm**, bygget 1965-69 og et af Berlins vartegn. Fantastisk udsigt på en klar dag. Der er altid nogen kø, men ventetiden er sjældent lang bortset fra i den absolutte højsæson i juli og august. Mod øst ser man fra toppen ned på **Alexanderplatz** og umiddelbart øst herfor **Karl-Marx-Allé** (tidl. Stalin-Allé) bygget i monumentan sovjet-klassicisme som lejligheder til 5000 arbejdere. Et prestigeprojekt, som nu er både istandsat og fredet og hvor lejlighederne er i meget høj kurs.

Her **slutter** turen. Man kunne tage s-banen eller spovogn til **Hackescher Markt** og en kop kaffe.....